

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) : ศึกษาเฉพาะกรณี
ชุมชนบ้านปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อผู้เขียน : นายสุเทพ เกื้อสังข์

ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา : รัฐศาสตร์

ปีการศึกษา : 2545

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กฤษณา ไวสารวงษ์ ประธานกรรมการ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ทิพาพร พิมพิสุทธิ์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เสาวลักษณ์ สุขวิรัตน์

วัตถุประสงค์ของการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เพื่อศึกษาถึงรูปแบบและกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านปราสาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) โดยผู้ทำการศึกษาค้นคว้าได้เลือกชุมชนบ้านปราสาทเป็นกรณีศึกษา โดยเหตุผลที่ผู้ทำการศึกษาค้นคว้าพิจารณาเห็นว่า การส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมา พบว่า การที่ภาครัฐเข้าไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นต่างๆ โดยรัฐเป็นผู้คิด เป็นผู้ปฏิบัติ ปรากฏว่าผลที่เกิดขึ้นตามมาคือแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นขาดแคลนคนดูแลรักษา และก็เสื่อมโทรมไปในที่สุด ประชาชนที่อาศัยในบริเวณหรือใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวไม่มีส่วนรับรู้และเรียนรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ และแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นก็มิได้มีมูลค่าเพิ่มต่อชุมชน ในปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั่วโลกโดยองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) ได้พยากรณ์ว่าในช่วงศตวรรษที่ 21 รูปแบบการท่องเที่ยวจะเป็นไปตามกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การเดินทางท่องเที่ยวจะอยู่ใน

รูปของการพักผ่อนหย่อนใจ การศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ตลอดจนการท่องเที่ยวแบบผจญภัย เมื่อหน่วยศิลปากรที่ 6 กรมศิลปากรได้นำการพัฒนา หลุมขุดค้นเชิงโบราณคดีที่บ้านปราสาท ซึ่งพบโครงกระดูกมนุษย์พร้อมทั้งภาชนะ เครื่องใช้อายุประมาณ 3000 ปี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงโบราณคดีวัฒนธรรม และวิถี ชีวิตชุมชนและสอดคล้องกับกระบวนทัศน์ของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประสงค์ ที่จะให้การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งนี้เป็นของประชาชนโดยประชาชนและ เพื่อประชาชน โดยเฉพาะประชาชนบ้านปราสาทแห่งนี้มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด ร่วมปฏิบัติร่วมรับผลประโยชน์และร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว อีกทั้ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ว่าด้วยการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของ ชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและแนวคิด ชุมชนพึ่งตนเองว่าได้ดำเนินการให้เกิดผลได้แค่ไหน อย่างไร เป็นสิ่งที่ผู้ทำการศึกษา ประสงค์ที่จะค้นคว้าเพื่อประมวลเป็นองค์ความรู้เพื่อเป็นกรณีศึกษาในการขยายผลต่อ ไป การทำการศึกษาในครั้งนี้ผู้ทำการศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลักคือศึกษาจากเอกสารวิชาการ ผลการศึกษาวิจัย การสัมภาษณ์ พูดคุย กับประชาชนที่อาศัยในชุมชน สันทนาการกลุ่มแกนนำ อภิปรายกลุ่มแกนนำ พร้อมทั้ง สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อประมวลผลและข้อสรุป อันนำมาซึ่งรูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านปราสาท และนำมาซึ่งความยั่งยืนของการ พัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนแห่งนี้ตลอดไป

ผลการศึกษาพบว่า

1) ประชาชนในชุมชนบ้านปราสาทเข้าใจคำว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน และเป็นการ ท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเกิดผลประโยชน์แก่ ชุมชน

2) รูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้ช่องทางการรวมกลุ่มอาชีพ ที่มีอยู่เดิมของชุมชนและจัดตั้งขึ้นใหม่ตามกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในชุมชนจำนวน

10 กลุ่มอาทิ กลุ่มทำขนม กลุ่มศิลปะ กลุ่มบ้านพัก Home Stay กลุ่มยูวมัคคุเทศก์ ฯลฯ เป็นต้น ในแต่ละกลุ่มอาชีพจะมีกระบวนการร่วมค้นหาปัญหา วางแผน ปฏิบัติและประเมินผลในกลุ่มของตนเองและนำข้อสรุปเข้าสู่องค์กรกลางของชุมชน คือ ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท ซึ่งจะบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยภาพรวมของชุมชน

3) ในการที่ทำรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมกรณีบ้านปราสาทขยายผลไปสู่ชุมชนอื่นๆ พบว่ามีผู้นำชุมชน ข้าราชการที่เกี่ยวข้องเดินทางไปศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับผู้นำชุมชนบ้านปราสาทเดือนละ 3-4 กลุ่ม ทุกๆเดือนจากข้อเสนอแนะส่วนใหญ่เห็นว่าทรัพยากรทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านปราสาทน่าสนใจทั้งธรรมชาติแหล่งโบราณคดี สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตชุมชนมีความน่าสนใจ เมื่อผสมผสานกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนน่าจะนำรูปแบบกระบวนการ การมีส่วนร่วมกรณีบ้านปราสาทไปประยุกต์ใช้ในชุมชนของตนเองอยู่เสมอๆ แสดงให้เห็นว่ากรณีบ้านปราสาทสามารถเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นๆ ได้

ABSTRACT

Thesis Title : Participation of Local Community On Management of
Ecotourism, Case Study: Ban Prasart, Nonsoong District,
Nakhon Ratchasima

Student's Name : Mr. Suthep Kuasang

Degree Sought : Master of Arts

Major : Political Science

Academic Year : 2002

Advisory Committee :

1. Asst. Prof. Dr. Krisana Vaisamruat Chairperson
2. Assoc. Dr. Tipaporn Phimphisut
3. Asst. Prof. Saowalux Sukkawirach

The purpose of this thesis is to study the pattern and the process of participation the people of Ban Prasart. The village is chosen as a case study due to the consideration that some tourism development projects initiated by the government sector are not very successful because of lacking of commitment of manpower to take care of throughout. This is because the local community is not encouraged to participate in such project from the beginning. Hence, they do not feel that the project that they do not participate in belong to them. Moreover, the villagers may not see how the projects benefit them either. Ecotourism is a popular trend among tourists worldwide. The World Tourism Organization. (WTO) predicts that the pattern of tourism in the 21st century is going to be more environmentally conservation oriented. More people would travel for leisure, studying of culture and way of life of local people as well as for adventure. When the Fine Arts Department, Unit 6 developed the

excavation pits of archaeological sites containing of human skeletons and their accessories of over 3,000 years old to be tourist attractions, this activity synthesized to that of the purpose of the tourism Authority of Thailand (TAT) to develop and promote this site by the full local participation on planning, implementation and be responsible to the outcome of such development. The constitution of Thailand B.E. 2540 states that local community has to be encouraged to take part in management of natural resources in the community and environments in a healthy manner and develop to be self sufficient community. The researcher aims to find out whether this mechanism works as intention in order to compile the knowledge for a case study and for further expansion of the study in the future. Methodology which is applied in the study is mainly qualitative research. This is to explore from academic documents, results of the previous studies, interview, dialogues and discussion with the people and key figures in the community as well as participating observation for collecting reliable data and information. All findings have been compiled and concluded focusing on pattern and participation process of the local community on the management of tourism of Ban Prasart Community that would bring about sustainable tourism development in this community.

Results of the Study :

1) People of Ban Prasart Community understand that Ecotourism is a form of tourism focussing on culture, way of life and the tourism pattern that the community can manage to benefit the community.

2) Format and process of participation of the community is a channel to promote the career groups of the community that exist from the beginning and the new ones to be active and beneficial; dessert making group, vocational group, homestay group, youth guide group etc. Each group has its own process on identifying problem, planing, implementation and evaluation of the group performance. The conclusion is

brought to the central forum of the community namely, Ban Prasart Ecotourism Promotion club which is responsible for overall tourism development of the community.

3) On promoting of the pattern of the management of tourism of Ban Prasart, the model has been expanded to other communities. This could be witnessed from numbers of visit of community leader and official traveling to visit Ban Prasart and discuss the development with them 3-4 groups a month, The pattern and participation process of Ban Prasart Community is applied in some other communities in the country. Hence, the development at Ban Prasart is successful and be adopted as an exemplar countrywide.